

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

Bulletin of Science and Education

№ 7(25) 2024

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 7(25) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 7(25) 2024

Kiev – 2024

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 7(25) 2024. С. 1539

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 29.12.2023, № 1/7-24)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кочетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

Dovhan O.V. <i>ARCHITECTURAL ORIGINALITY OF ARTIFICIAL NEURAL NETWORKS FOR LINGUISTIC MARKERS RECOGNITION</i>	17
Hromova N.M., Chernigivska N.S. <i>THE ONLINE NEWS MEDIA COVERAGE OF UKRAINE'S ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION</i>	36
Perederii H.M. <i>VERBAL AND NON-VERBAL MEANS OF HUMOUR IN SITUATION COMEDY DISCOURSE</i>	46
Stavytska I.V., Yamshynska N.V., Kutsenok N.M., Pysarchyk O.L. <i>PERSONALIZED LEARNING AS A CATALYST FOR ENHANCED EDUCATIONAL OUTCOMES: A COMPREHENSIVE REVIEW</i>	63
Tokarchuk V.A., Shuba Yu.V. <i>PROMOTING MULTILINGUALISM AT UKRAINIAN HEIs (BASED ON THE EXPERIENCE OF BOHDAN KHMELNYTSKY NATIONAL UNIVERSITY IN CHERKASY)</i>	80
Багач І.Г. <i>НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ МІЖКУЛЬТУРНИЙ КОМУНІКАЦІЇ</i>	92
Бевзо Г.А., Голікова О.М., Малінка О.О. <i>ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ MOODLE ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ</i>	103
Вдович С.М., Конівіцька Т.Я., Зельман Л.Н. <i>ОНІРИЧНИЙ ПРОСТІР ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ ЯК ХУДОЖНІЙ ПРИЙОМ</i>	115
Войтович А.О. <i>СИМВОЛІЗМ ЧИСЕЛ У РУМУНСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ</i>	127
Гайденко Ю.О., Корницька Ю.А. <i>ПРАГМАТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА</i>	136
Гвоздяк О.М., Курах Н.П., Свида-Сусіденко Т.В. <i>ПРОЄКТНЕ НАВЧАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)</i>	148

Телуха Є.В. 1488
*СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО КЛАСИФІКАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ДЖЕРЕЛО
УТВОРЮВАННЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЛОНТЕР-
СЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ*

Турчина Л.В., Коломієць К.М., Мозуленко Д.І., Чумаченко О.А. 1501
*ЗАКОНОСЛУХНЯНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПАМФЛЕТІВ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО)*

Щибря В.В., Оверчук О.Л., Хоменко Н.М. 1514
*ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ВБРАННЯ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ
КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ*

СЕРІЯ «СОЦІОЛОГІЯ»

Балановський Я.М., Бержанір А.Л. 1525
*ВЛАСНА ЯКІСНА СПЕЦИФІКА РУХУ ЛОКАЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ МАТЕРІЇ
У МЕЖАХ СОЦІУМУ*

СЕРІЯ «СОЦІОЛОГІЯ»

УДК 316.1(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7\(25\)-1525-1538](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-7(25)-1525-1538)

Балановський Ярослав Михайлович кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 3-45-82, <https://orcid.org/0000-0003-2323-5956>

Бержанір Анатолій Леонідович кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціальних і правових дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20301, тел.: (04744) 3-45-82, <https://orcid.org/0000-0002-3224-5008>

ВЛАСНА ЯКІСНА СПЕЦИФІКА РУХУ ЛОКАЦІЙ СОЦІАЛЬНОЇ МАТЕРІЇ У МЕЖАХ СОЦІУМУ

Анотація. У розвідці обґрунтовано дослідження власної якісної специфіки руху локацій соціальної матерії у межах соціуму, інтерпретація сутності чинників та універсального механізму, під впливом яких визначаються види руху локацій соціальної матерії.

Розроблено методологію досліджень власної якісної специфіки руху соціальної матерії, розкрито значний евристичний потенціал цієї пізнавальної стратегії, основним напрямом якої є соціологічне дослідження різновидів руху, розробка сучасних соціоінженерних технологій реалізації соціальних вимірів локації.

Досліджено механізм руху соціальної матерії як на різних ієрархічних рівнях її впорядкування, так і залежно від особливостей системної єдності ідеального значення із матеріальною формою, що його символізує. Об'єктивна ймовірність, темп і вектор руху, руху локації соціальної матерії визначаються ступенем тотожності ідеальних значень як соціального простору, так і локації соціальної матерії.

Встановлено, що соціальний простір є простором буття соціальних взаємодій. У такого роду взаємодіях дія кожного із соціальних суб'єктів є комунікацією ідеального змісту у живій або неживій об'єктивній

матеріальній формі, яка цей зміст символізує. Соціальний простір є простором ідеальних смислів, значень, інформації об'єктивованої у живій або неживій матеріальних формах.

Доведено існування індивідуальних та групових суб'єктних локацій соціальної матерії. Групова суб'єктна локація соціальної матерії є системною цілісністю ланок внутрішньої будови (індивідуальних суб'єктних локацій соціальної матерії), що знаходяться в особливому різновиді руху. Сутнісними характеристиками цього руху є те, що кожна із ланок структури у процесі виконання своїх функцій знаходиться у взаємодіях з іншими структурними елементами.

Визначено видову особливість руху суб'єктних і безсуб'єктних локацій соціальної матерії.

Встановлено кореляцію темпоральної форми буття соціальної матерії із видами руху локацій соціальної матерії.

Обґрунтовано методологічну значущість та практичну доцільність розробки технологій соціальної інженерії управління векторами, темпом руху локацій соціальної матерії до цільового стану.

Ключові слова: соціальна матерія, локації соціальної матерії, види локацій соціальної матерії, соціальний простір, соціальна взаємодія, соціум.

Balanovsky Yaroslav Mykhailovych Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Social and Legal Disciplines, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, St. Sadova, 2, Uman, 20301, tel.: (04744) 3-45-82, <https://orcid.org/0000-0003-2323-5956>

Berzhanir Anatolii Leonidovych Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor of the Department of Social and Legal Disciplines, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, St. Sadova, 2, Uman, 20301, tel.: (04744) 3-45-82, <https://orcid.org/0000-0002-3224-5008>

OWN QUALITATIVE SPECIFICITY OF THE MOVEMENT OF LOCATIONS OF SOCIAL MATTER WITHIN SOCIETY

Abstract. The study substantiates the study of the qualitative specificity of the movement of social matter locations within society, the interpretation of the essence of the factors and the universal mechanism under the influence of which the types of movement of social matter locations are determined.

The methodology for researching the qualitative specificity of the movement of social matter is developed, the significant heuristic potential of this cognitive strategy is revealed, the main direction of which is the

sociological study of types of movement, the development of modern socio-engineering technologies for the implementation of social dimensions of location.

The mechanism of movement of social matter is studied both at different hierarchical levels of its ordering and depending on the peculiarities of the systemic unity of the ideal value with the material form that symbolizes it. The objective probability, pace and vector of movement of the location of social matter are determined by the degree of identity of the ideal values of both social space and the location of social matter.

It is established that social space is the space of being of social interactions. In this kind of interaction, the action of each social actor is a communication of ideal content in animate or inanimate objective material form, which symbolizes this content. Social space is a space of ideal meanings, values, and information objectified in animate or inanimate material forms.

The existence of individual and group subjective locations of social matter is proved. The group subjective location of social matter is a systemic integrity of the links of the internal structure (individual subjective locations of social matter), which are in a special kind of movement. The essential characteristics of this movement are that each of the links of the structure in the process of performing its functions is in interaction with other structural elements.

The specific feature of the movement of subjective and non-subjective locations of social matter is determined.

The correlation of the temporal form of being of social matter with the types of movement of social matter locations is established.

The methodological significance and practical feasibility of developing social engineering technologies for controlling the vectors and the pace of movement of social matter locations to the target state are substantiated.

Keywords: social matter, locations of social matter, types of locations of social matter, social space, social interaction, society.

Постановка проблеми. Філософська рефлексія трактує рух формою існування усіх різновидів неживої, живої, соціальної матерії. Констатація універсальності руху як форми буття матерії не має відволікати увагу дослідника від тієї обставини, що рух характеризує також власна якісна специфіка. Тобто, власне, сам рух соціальної матерії розрізняється і на особливі (окремі) види, і на унікальні, одиничні зразки, моделі. Існування соціальної матерії у формі руху породжує і практичну, і наукову проблемну ситуацію.

Практичний аспект проблемної ситуації полягає у тому, що рух локації соціальної матерії, серед іншого, можливий, по-перше, як нецілеспрямований, що не містить цілепокладання, такий, який не передбачає певного прогнозованого стану. По-друге, він також буває цілеспрямованим, тобто кожний із різновидів руху є атрибутом локацій соціальної матерії, її іманентним виміром. Цілеспрямований рух локації соціальної матерії у межах соціуму потребує технологій управління як вектором, так і його темпом. Ця практична потреба визначає наукову проблемну ситуацію. Її сутністю є соціологічне дослідження різновидів руху, розробка відповідних соціоінженерних технологій спрямування його на реалізацію вимірів локації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різноманітних аспектів соціального як специфічної якісної визначеності, зокрема, і тих, які роблять можливим інтерпретацію її руху, є праці класиків соціологічної науки О. Конта, Е. Дюркгейма, М. Вебера, П. Сорокіна. У вітчизняній соціології дослідження аспектів цієї проблеми містять розвідки В. Валле та Ю. Саєнка. Так, В. Валле тлумачить рух соціальної матерії як своєрідну форму руху соціального капіталу [1]. Ю. Саєнко акцентує увагу на спрямованості, виборі напрямку руху соціальної матерії [2].

Метою статті є дослідження власної якісної специфіки руху локацій соціальної матерії у межах соціуму, інтерпретація сутності чинників та універсального механізму, під впливом яких визначаються види руху локацій соціальної матерії.

Виклад основного матеріалу. На переконання авторів дослідження, першим із основних чинників, що визначають видову специфіку руху локацій соціальної матерії необхідно назвати соціальний простір, у якому власне й відбувається її рух [3, с. 360]. Пояснюється ця теза тим, що простір, у якому рухається об'єкт завжди чинить певний вплив на рух цього об'єкта, надає його рухові деяку специфіку. Це означає, що особливість руху локації соціальної матерії у соціальному просторі визначається як соціокультурними вимірами локації соціальної матерії, так і соціокультурними вимірами власне соціального простору.

В умовах функціонування суспільства і соціальний простір, і локація соціальної матерії у певному ракурсі є системами соціальних норм, ціннісних орієнтацій. Універсальний механізм впливу соціального простору на рух локації соціальної матерії полягає у тому, що зміст, смисл, значення соціальних норм і ціннісних орієнтацій як соціального простору, так і тих, носієм та продуцентом яких є локації соціальної матерії об'єктивуються у взаємодіях цих суб'єктів соціальної дії [4, с. 1247].

Зміст соціальних норм, ціннісних орієнтацій локації соціальної матерії та соціального простору, у якому рухається ця локація характеризує більший чи менший ступінь розбіжності. Ступінь тотожності ідеальних значень соціального простору та локації соціальної матерії може коливатися у межах певного діапазону, полюсами якого є повна розбіжність та повна тотожність ідеальних значень.

Це означає те, що дії соціальних суб'єктів відповідно до їх змістового, смислового наповнення або доповнюють, підсилюють, примножують одна одну, або за своїм змістом вони залишаються нейтральними, індиферентними, або зміст дії одного соціального суб'єкта мінімізується, нівелюється, знищується змістом дії іншого. Отже, залежно від того, наскільки значною є ця розбіжність, соціальний простір на рух локації соціальної матерії, по-перше, впливає більш або менш інтенсивніше, потужніше; по-друге, соціокультурний простір визначає вектор руху; по-третє, від цього впливу залежить також темп руху. Тобто, сама можливість руху, темп і вектор руху локації соціальної матерії визначається ступенем тотожності ідеальних значень як соціального простору, так і локації соціальної матерії.

Дії, вчинки, поведінка, дискурс локації соціальної матерії, через які об'єктивуються певні ідеальні значення, залежно від рівня розбіжності цих значень із значеннями соціокультурного середовища, у якому відбувається рух або винагороджуються, або сприймаються інертно, або караються, зазнають санкцій. Таким чином, середовище своїми діями у відповідь на дії локації соціальної матерії прискорює або, навпаки, сповільнює рух цієї локації. У випадку повної розбіжності ідеальних значень як самої локації, так і значень об'єктивованих нею рух локації соціальної матерії буде максимально гальмуватися соціальним простором, у якому ця локація рухається. Навпаки, у випадку повної тотожності ідеальних значень як соціального простору, так і локації соціальної матерії її рух не зустрічатиме жодного спротиву.

Розглянемо тепер інший важливий аспект сутнісних характеристик локацій соціальної матерії, який також є визначальним для їх руху. Попередньо нами було доведено, що локацією соціальної матерії є континуум абстрактного ідеального значення та об'єктивної матеріальної форми, яка це значення символізує. Такий континуум існує тільки у контексті специфічної взаємодії, достовірні властивості якої позначаються терміном «соціальна взаємодія». Соціальна взаємодія за визначенням можлива тільки у середовищі соціального простору. Отже, соціальний простір є простором буття соціальних взаємодій. У такого роду взаємодіях дія кожного із соціальних суб'єктів є комунікацією

ідеального змісту у живій або неживій об'єктивній матеріальній формі, яка цей зміст символізує. Звідси, соціальний простір є простором ідеальних смислів, значень, інформації об'єктивованої у живій або неживій матеріальних формах.

Тут важливо підкреслити те, що матеріальні форми об'єктивації абстрактних ідеальних значень характеризує власна якісна специфіка. Тобто, соціальний простір характеризує не тільки безконечна множина абстрактних ідеальних значень, але й певна множина видів форм об'єктивації цих значень. Першим із видів форм об'єктивації абстрактних ідеальних значень назовемо форми неживої матерії. Представниками цього виду форм можна назвати, наприклад, фізичні тіла, явища, процеси, хімічні елементи тощо. До другого виду форм об'єктивації абстрактних ідеальних значень слід віднести форми живої матерії. Цей вид розрізняється на два підвиди. Першим із підвидів є така жива матерія, яка здатна творити абстрактні ідеальні значення. Цей підвид представляє людина, яка має високорозвинуту здатність до абстрактного логічного мислення. Кожен окремий індивід у контексті соціальної взаємодії сам по собі є локацією соціальної матерії, тому що його тіло символізує деяку сукупність абстрактних ідеальних значень. Важливо підкреслити – ці значення тіло індивіда символізує завдяки його власним зусиллям, волі, діям. Так, наприклад, тіла авторів цих рядків символізують значення доцентів, патріотів, православних тощо і ці значення є результатом їх власних старань.

Відповідно, другим підвидом є жива матерія, яка не має названої вище характеристики. Другий різновид форм живої матерії репрезентують усі інші живі організми, які тільки віддзеркалюють значення, надані ним першим різновидом, але самі неспроможні привносити абстрактні ідеальні значення у об'єктивні матеріальні форми, які б ці значення символізували.

Таким чином, залежно від того до якого різновиду локацій соціальної матерії за критерієм форми об'єктивації абстрактних ідеальних значень ці локації відносяться, їх рух у соціальному просторі певним чином розрізняється на особливі види. Локація соціальної матерії, яка, по-перше, також є формою об'єктивації певного ідеального змісту і, по-друге, продукує, творить ідеальні значення та об'єктивує їх у тих або тих формах, рухається у соціальному просторі залежно від змістового наповнення як соціального простору, так і самої локації соціальної матерії та продукованих нею ідеальних значень. Локація соціальної матерії, яка самостійно не творить, а віддзеркалює абстрактні ідеальні значення привнесені у неї рухається іншим чином. Механізм такого руху буде проаналізовано нижче.

Розглянемо тепер інший аспект руху локацій соціальної матерії. І локації, і простір їх руху є складними соціальними системами. Це означає, що кожен із елементів внутрішньої будови локації соціальної матерії, по-перше, сам є локацією соціальної матерії, а, по-друге, він також має буття у формі певного різновиду руху уже як елемента структури цієї локації. Локація соціальної матерії рухається у соціальному просторі шляхом взаємодії із цим простором у двох важливих ракурсах. По-перше, на соціальний простір, у якому відбувається рух, локація діє як системна цілісність. По-друге, із соціальним простором, у якому відбувається рух локації соціальної матерії вона взаємодіє через елементи своєї структури. Прикладом може бути рух, яким є виконання функцій кафедри у середовищі факультету. У цьому прикладі кафедра рухається, діючи і системною цілісністю, і через дію окремих її працівників.

Тобто, елементи структури локації соціальної матерії також рухаються через взаємодію як у межах системи у специфічному внутрісистемному різновиді руху, коли середовищем цього руху є сама локація соціальної матерії як системна цілісність, так і з середовищем, стосовно якого вони є ланками системи нижчого рівня впорядкування. Таким чином, констатуємо наявність двох різновидів руху локацій соціальної матерії – внутрісистемного і транссистемного.

Попередньо нами було зауважено, що за сутністю форми, яка символізує абстрактне ідеальне значення їх континууми розрізняються на такі, де значення символізують форми неживої та живої матерії. У тому разі, коли ідеальне значення об'єктивується у формі живої матерії, яка сама здатна до абстрагування, генерування, продукування, творення абстрактних ідеальних значень то цією локацією соціальної матерії може бути окремий індивід, соціальна спільнота, соціетальна спільність. Кожна із цих локацій соціальної матерії демонструє здатність до раціонально визначених цілеспрямованих дій, отже, вона є суб'єктною локацією соціальної матерії. Підкреслимо, що особливістю цих локацій є те, що вони свідомо визначають мету свого руху. Тобто, такі локації соціальної матерії серед своїх атрибутивних вимірів мають суб'єктність. Тут ми абстрагуємося від того чи завжди цілеспрямований рух приводить суб'єктні локації соціальної матерії у цільовий стан. Для здійснюваного нами аналізу важливо інше – виокремити особливий різновид руху суб'єктних локацій соціальної матерії – цілеспрямований, тобто, такий, який передбачає визначення певного стану цієї локації як мети руху, як стану, що його локація має досягнути здійсненням руху.

У соціальному просторі рухається значна кількість суб'єктних локацій соціальної матерії. Суспільне життя організоване таким чином, що свої соціальні потреби кожна окрема локація може задовольнити тільки через взаємодію з множиною інших окремих локацій. Соціальна взаємодія поєднує, локації соціальної матерії, відмежовує від тих, з якими взаємодії немає. Цей взаємозв'язок може бути таким, що рух однієї індивідуальної локації більше або менше заперечується рухом інших. Тобто, кожна із локацій чинить вплив на вектор і темп руху інших. Тому, хоча рух і є цілеспрямованим, однак локаціям не завжди вдається досягнути повної тотожності ідеального образу цільового стану, якого локація соціальної матерії набуває цільовим рухом насправді.

Необхідно вказати, що існують не тільки індивідуальні, але й групові суб'єктні локації соціальної матерії. Групова суб'єктна локація соціальної матерії є системною цілісністю ланок внутрішньої будови (індивідуальних суб'єктних локацій соціальної матерії), що знаходяться в особливому різновиді руху. Сутнісними вимірами цього руху є те, що кожна із ланок структури у процесі виконання внутрісистемних функцій знаходиться у взаємодіях з іншими структурними елементами.

Внутрісистемний рух має функціональний характер, тому що рух елемента структури системи визначається його місцем у структурі цієї системи та взаємозв'язками з іншими ланками внутрішньої будови. Звідси, темп і вектор руху кожного окремого елемента структури системи, якою є групова суб'єктна локація соціальної матерії визначається структурними і функціональними зв'язками цього елемента з іншими ланками внутрішньої будови системи. Це означає – внутрісистемний рух елементів структури суб'єктної локації соціальної матерії не завжди збігається із напрямом руху системної цілісності. Водночас, це не значить, що внутрісистемний рух ланок внутрішньої будови соціогрупової та соціетальної суб'єктних локацій соціальної матерії неможливий взагалі. Структурний та функціональний рух елементів структури цих локацій є значущими різновидами форм їх функціонування.

Попередньо нами було доведено існування двох специфічних видів локацій соціальної матерії – суб'єктних та безсуб'єктних. Розглянемо тепер різновиди руху локацій соціальної матерії, у яких ідеальний зміст об'єктивується у неживій матерії або, іншими словами проаналізуємо тепер механізм руху безсуб'єктних локацій соціальної матерії. Така локація є продуктом генерованим суб'єктною локацією. Безсуб'єктна локація соціальної матерії неспроможна бути соціальним суб'єктом тому, що вона нездатна творити ідеальні образи, наприклад, самотійно

надати будь-якого значення самій собі або створити ідеальний образ того стану, який є метою руху [5, с. 1998]. Відсутність ідеального образу мети руху робить неможливим цілеспрямований рух. Безсуб'єктна локація соціальної матерії не може рухатися до мети, тому що вона не здатна створити ідеальний образ того стану, до якого їй потрібно рухатися, вона неспроможна сформулювати мету. Водночас, відсутність мети руху не робить неможливим сам рух. Такий рух однак набуває певної видової особливості.

Вектор і темп руху безсуб'єктної локації соціальної матерії визначає та суб'єктна локація, яка, по-перше, в особливий спосіб помістила ідеальний зміст у живу або неживу матерію та, по-друге, надала рухові цієї форми певного темпу і вектору. Перші здатні визначати темп і вектор руху других, а другі рухаються тільки у напрямку і з швидкістю заданими першими.

Проаналізуємо специфіку руху безсуб'єктної локації соціальної матерії на такому прикладі. Локацією соціальної матерії є і автор скульптури «Венера Мілоська», і сама скульптура. Перша локація є суб'єктною, друга – безсуб'єктною. Автор скульптури – це жива людина, його тіло є формою живої матерії, у якій об'єктивується, яка символізує певний ідеальний зміст, наприклад, «скульптор». Тобто, йдеться про суб'єктну форму локації соціальної матерії. Ця суб'єктна локація соціальної матерії творить мармурову скульптуру прекрасного жіночого тіла. Сама по собі брила мармуру – форма неживої матерії. Оброблена автором, вона набуває ідеального змісту, символізує красу жіночого тіла. Мармурова скульптура також є локацією соціальної матерії, однак, на відміну від творця скульптури, уже безсуб'єктною. Потрібно вважати, що метою автора було існування скульптури, іншими словами, рухом «Венери Мілоської» є буття у соціальному часі і просторі. Тобто, повністю підтверджується попередньо сформульована гіпотеза існування специфічного різновиду руху, а саме руху безсуб'єктних локацій соціальної матерії як руху, вектор і темп якого визначається суб'єктною локацією соціальної матерії.

Взаємозв'язок руху локацій соціальної матерії з таким виміром як час, визначення темпоральним фактором певних різновидів руху потребує розлого академічного дослідження окресленої наукової проблеми. Ця розвідка такої мети не має. Водночас, ігнорування того, що за критерієм часу вирізняються окремі види руху локацій соціальної матерії було б редукацією аналізу цієї проблеми.

Попередні дослідження авторів розвідки містять соціологічну інтерпретацію таких соціальних явищ як соціальний простір, локація

соціальної матерії, соціальна енергія, рух локацій соціальної матерії тощо. Ці пояснення забезпечують частину передумов для аналізу соціального механізму визначення соціальним часом певних різновидів руху локацій соціальної матерії. Однак для глибокого, сутнісного тлумачення механізму того, як соціальний час визначає різновиди руху локацій соціальної матерії потрібно сформулювати поняття «соціальний час». Без здійснення цієї процедури неможливо буде доводити його здатність бути визначальним чинником формування різновидів руху локацій соціальної матерії.

Соціологічна інтерпретація соціального часу вибудовується на підґрунті філософського тлумачення часу, тобто універсальних властивостей цієї якісної визначеності. З позиції філософського пояснення, буття світу є буттям безконечної ієрархії систем, кожна із яких є елементом структури системи вищого рівня організації. Іншими словами, кожна із систем перебуває у складі системи вищого рівня впорядкованості як у певному середовищі, просторі її буття. Водночас, кожен елемент структури системи вищого рівня організації сам має системні властивості, а це означає, що така система є простором буття для ланок її внутрішньої будови.

Системи характеризує не тільки структурованість, але і їх атрибутом також є процесуальність. Тобто, кожна система функціонує, розвивається, переходить від одного якісного стану до іншого із властивим їй динамізмом, специфічним рухом. Розвиток системи складається із відносно сталих якісних станів та переходів від одного до іншого такого стану. Це означає, що розвиток системи складається із певної множини періодів, фаз, етапів тощо. Такі періоди характеризуються або відносно повільними кількісними, або відносно швидкими якісними змінами, трансформаціями, перетвореннями. Кожен із періодів порівняно з іншими функціонує або скоріше, або повільніше. Ці особливості процесів характеризує особливий вимір, який позначається терміном «тривалість». Отже, тривалість є універсальним атрибутом процесів безвідносно до їх власної якісної специфіки. Тривалість – якісна характеристика процесуальності буття. Сам процес буття безконечний у часі та просторі. Водночас, буття особливих та одиничних форм матерії (живої, неживої, соціальної) характеризує деяка локальність і у часі, і у просторі.

Порівняння тривалості різних етапів одного і того ж процесу, різних процесів, розвитку різних явищ стає підґрунтям для формування уявлення про кількісні виміри, що відображають швидкість розгортання процесів, їх ритм і темп. Абстрагування цих властивостей від самих

процесів, їх дослідження як відносно самостійних явищ безвідносно до конкретних форм виявлення, створює уявлення про час. Час – складне і багатогранне явище, подібно до простору і руху він є формою буття матеріальних об'єктів. Будь-який матеріальний об'єкт не існує за межами часу. Разом із цим, час – це специфічна якісна характеристика буття конкретних матеріальних об'єктів.

Таким чином, з позицій соціологічного аналізу соціальний час – це форма, змістом якої є тривалість буття конкретних локацій соціальної матерії. Існування континууму конкретного ідеального значення та форми, яка це значення об'єктивує, робить його доступним для емпіричної фіксації органами чуття соціального суб'єкта, яке розпочинається з моменту привнесення ідеального значення в об'єктивну матеріальну форму. Триває буття цього континууму доти, доки існує або матеріальна форма, що символізує це значення, або значення, що об'єктивується через цю форму.

Звідси слід зробити два логічні висновки: по-перше, конкретні локації соціальної матерії мають обмеження у часовому вимірі; по-друге, локації соціальної матерії формуються у цій якісній визначеності та існують настільки тривалий час, наскільки довго існує або форма, що символізує ідеальне значення, або зміст, який об'єктивується у такій формі. Тобто, буття локації соціальної матерії триває до того часу, доки або форма, що її символізує не буде трансформована в іншу форму, або зміст, отже, смисл, значення, що об'єктивується через таку форму втрачає свою актуальність і таким чином нівелюється, припиняє своє буття.

З цієї позиції рух у соціальному часі з точки зору його найзагальнішого тлумачення є лінійним, односпрямованим. Отже, соціальний час оформлює специфічний ракурс буття локацій соціальної матерії, лінійну односпрямовану тривалість буття. Іншими словами, у цьому ракурсі соціальний час розкривається у значенні своєрідного середовища, у якому існують, а, отже, тривають локації соціальної матерії. Зважаючи на те, що будь-яке соціальне середовище є середовищем існування соціальних норм і ціннісних орієнтацій, тобто, соціокультурним середовищем, то і соціальний час є виміром тривалості цих соціальних нормативно-ціннісних систем. Тут, повторимося, соціальний час є чинником лінійного, односпрямованого руху локації соціальної матерії, іншими словами руху який є її буттям у часі.

Соціальний час – це якісна характеристика тривалості буття локацій соціальної матерії, яке є послідовністю періодів, етапів, кожний із яких характеризує його конкретна тривалість. Відображення тієї

обставини, що буття конкретних локацій соціальної матерії є цілісною сукупністю етапів розкриває інший вимір соціального часу – його синусоїдальний характер. Пояснюється таке твердження тим, що соціальний простір ієрархічно впорядкований. А це означає, що рух локації соціальної матерії є також рухом як до вищих, так і до нижчих щаблів ієрархічної організації. Тобто, у цьому ракурсі рух є процесом, етапами якого постає переміщення до вищого, або нижчого ієрархічного рівня.

Отже, з позицій його соціологічної інтерпретації на підґрунті описаної вище методологічної стратегії соціальний час має уже не лінійний односпрямований, а синусоїдальний характер. Тут соціальний час відображає не тільки звичайну тривалість буття локацій соціальної матерії, але й власну якісну специфіку тривалості буття, час її синусоїдального руху у соціальному просторі. Час розкриває рух локації соціальної матерії певною послідовністю переміщень від однієї до іншої частин синусоїди, від одного до іншого ієрархічного рівня.

Для глибокого, сутнісного осмислення руху локацій соціальної матерії є ще одна його якісна характеристика – швидкість руху. Її у нашому дослідженні буде позначено терміном «темпом». Під темпом у нашому дослідженні розуміється певний відрізок часу, у межах якого локація соціальної матерії переходить із стану, який позначається як початок руху до стану, який є цільовим, у якому локація соціальної матерії набуває вимірів, визначених метою руху. Час, протягом якого локація соціальної матерії набуває цільових вимірів може розрізнятися за тривалістю, наприклад, на таких три відрізки: довготривалий, середньотривалий та короткотривалий.

Важливо відзначити, що темп є атрибутом тільки цілеспрямованого руху. Буття локації соціальної матерії у часі, яке не характеризує рух до певного прогнозованого стану, рух до мети усуває із цього буття такий вимір як швидкість руху до цього стану. У прикладі із Венерою Мілоською буття цієї локації соціальної матерії виносить за межі аналізу швидкість руху до певної мети, тому що у цьому русі немає мети. Повторимося, рух такого роду локацій соціальної матерії не вимірюється якісною характеристикою швидкості. Цей вид руху характеризує тривалість, але не швидкість.

Види руху локацій соціальної матерії розрізняються за станом її структури. Якщо рух локації соціальної матерії призводить її у стан, за якого структура стає складнішою, то такий рух слід вважати прогресивним розвитком цієї локації. Тобто, терміном, який сутнісно відображає особливість цього руху є «прогрес». Навпаки, у тому разі, коли рух приводить локацію соціальної матерії у стан спрощення

структури, то цей рух стає регресивним для неї. Цей вид руху буде номіновано як «регрес».

Нарешті, рух локації соціальної матерії може бути і таким, який не призводить до змін у її структурі. Тобто, структура локації соціальної матерії не спрощується, але і не ускладнюється, залишається відносно незмінною. Цей вид руху буде позначено терміном «стагнація». Звісно, кожен із цих видів руху локації соціальної матерії потребує детальнішого соціологічного осмислення.

Висновки. Методологічна стратегія, з позицій якої соціальне розглядається як специфічна форма матерії має значний евристичний потенціал. Реалізація описаного у статті ракурсу осмислення соціального як специфічної якісної визначеності відкриває причинно-наслідковий зв'язок між атрибутивними вимірами різновидів локацій соціальної матерії та специфічними видами руху цих локацій.

Дослідження механізму руху локацій соціальної матерії, виокремлення різновидів руху, їх порівняльний аналіз стає підґрунтям розробки таких соціоінженерних технологій, які змогли б спрямовувати рух локацій соціальної матерії у прогресивному напрямку. Таким чином, цілком слушним є твердження про те, що концепція локації соціальної матерії і, зокрема, дослідження руху цієї матерії має як теоретичну, так і практичну цінність.

У методологічному аспекті ця теоретична конструкція розкриває нові наукові горизонт соціологічного тлумачення соціального як особливого виду матерії.

З практичної точки зору обґрунтована теорія стає основою для розробки соціоінженерних технологій спрямування руху локацій соціальної матерії до раціонально визначеної мети. Головною такою метою з точки зору актуального стану українського суспільства як локації соціальної матерії є звільнення окупованих московськими загарбниками територій, знищення московії як дійсної імперії зла.

Література:

1. Валле В. Соціальна енергія і українське суспільство. URL: <http://surl.li/schxg> (дата звернення: 18.06.2024).
2. Сасенко Ю. Соціальна енергія на службі соціуму. URL: <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/socialna-energiya-na-sluzhbi-sociumu-.html> (дата звернення: 20.06.2024).
3. Балановський Я. М. Соціологічний аналіз соціальної матерії. *Вісник науки та освіти. Серія «Соціологія»*. 2024. №3(21). С. 1357–1367.
4. Балановський Я. М. Сутність соціальної енергії як соціально-психологічного феномену. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Психологія»*. 2024. № 4(32). С. 1242–1254.
5. Балановський Я. М. Соціальна енергія як значущий чинник соціального розвитку. *Вісник науки та освіти. Серія «Соціологія»*. 2024. Вип. № 4(22). С. 1995–2007.

References:

1. Vallie, V. Sotsialna enerhiia i ukrainske suspilstvo [Social energy and Ukrainian society]. Retrieved from <http://surl.li/schxg> [in Ukrainian].
2. Saienko, Yu. Sotsialna enerhiia na sluzhbi sotsiumu [Social energy at the service of society]. Retrieved from <https://zn.ua/ukr/SOCIUM/socialna-energiya-na-sluzhbi-sociumu-.html> [in Ukrainian].
3. Balanovskyi, Ya. M. (2024) Sotsiologichnyi analiz sotsialnoi materii [Sociological analysis of social matter]. *Visnyk nauky ta osvity. Seriiia «Sotsiologhiia» – Bulletin of Science and Education. Series «Sociology»*, 3(21), 1357–1367 [in Ukrainian].
4. Balanovskyi, Ya. M. (2024) Sutnist sotsialnoi enerhii yak sotsialno-psykhologichnoho fenomenu [The essence of social energy as a socio-psychological phenomenon]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii. Seriiia «Psykhologhiia» – Scientific innovations and advanced technologies. Series «Psychology»*, 4(32), 1242–1254 [in Ukrainian].
5. Balanovskyi, Ya. M. (2024) Sotsialna enerhiia yak znachushchy chynnyk sotsialnoho rozvytku [Social energy as a significant factor of social development]. *Visnyk nauky ta osvity. Seriiia «Sotsiologhiia» – Bulletin of Science and Education. Series «Sociology»*, 4(22), 1995–2007 [in Ukrainian].